

Antanas Tyla. Tautvydo Kontrimavičiaus nuotr.

Mokslininkas istorikas, publicistas, visuomenininkas ANTANAS TYLA gimė 1929 m. spalio 28 d. Bičionių k. Anykščių r., mirė 2018 m. lapkričio 23 d.

Mokėsi [Burbiškio](#) (Anykščių r.) pradžios mokykloje. 1943–1951 m. baigė [Anykščių](#) vidurinę mokyklą. 1951–1956 m. studijavo Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultete, įgijo istoriko išsilavinimą. 1956–1958 m. A. Tyla dirbo Veiviržėnų (Klaipėdos r.) vidurinės mokyklos mokytoju. Nuo 1958 m. jis dirba Lietuvos istorijos institute. 1958–1989 m. A. Tyla buvo šio instituto jaunesnysis, vyresnysis, vyriausiasis mokslinis bendradarbis. 1964 m. Lietuvos Mokslų akademijos Istorijos institute A. Tyla apsigynė istorijos mokslų kandidato disertaciją tema „1905 metų revoliucija Lietuvos kaime“. 1988 m. Vilniaus universitete jis apsigynė istorijos mokslų daktaro disertaciją tema „Lietuvos ir Švedijos feodalų kova dėl Livonijos XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje. Politinės ir ekonominės pasekmės Lietuvai“, 1993 m. nostrifikuotas mokslinis laipsnis – habilituotas humanitarinių mokslų, istorijos daktaras.

1989–1992 m. A. Tyla dirbo Archeografijos skyriaus vedėju. 1992–1999 m. jis buvo Lietuvos istorijos instituto direktorius, vyriausiasis mokslo darbuotojas. 1991–2000 m. jis buvo Lietuvos mokslo tarybos narys. 1991–1997 m. jis taip pat buvo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros vedėjas. Nuo 1997 m. iki šiol A. Tyla yra šios katedros dėstytojas, profesorius. Jis taip pat yra šio universiteto Senato narys, Jungtinės Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvos istorijos instituto istorijos doktorantūros komisijos pirmininkas, Lietuvos istorijos instituto habilitacijos komisijos pirmininkas. 1991–2011 m. jis keturias kadencijas

buvo Lietuvos Mokslų akademijos narys ekspertas, nuo 2011 m. yra Mokslų akademijos Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus narys emeritas. A. Tyla yra Lietuvių katalikų mokslo akademijos akademikas (nuo 1991 m.) ir Centro valdybos narys, Lietuvos Mokslų akademijos leidinio „Lituanistica“ redakcinės komisijos pirmininkas, leidinių „Lithuanian Historical Studies“, „Genocidas ir rezistencij“, „Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Istorija“, „LKMA metraštis“, „Visuotinė lietuvių enciklopedija“ redakcinių kolegijų narys.

Nuo 2016 m. jis yra Pasaulio anykštėnų bendrijos valdybos narys ir Vilniaus anykštėnų sambūrio tarybos narys.

Pagrindinės A. Tylos mokslinių interesų kryptys: Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės politinės kultūros, išdo ir valstybės apsaugos XVI a. pabaigoje – XVII a. viduryje problemos, lietuvių tautos kultūrinio ir politinio išsivadavimo XIX a. – XX a. pradžioje ir Lietuvos magdeburginių miestų istorijos šaltinių tyrinėjimas ir rengimas spaudai.

Svarbiausi A. Tylos autoriai leidiniai:

1963 m. – „Revoliucinės valdžios kūrimasis Lietuvos valsčiuose 1905–1907 m. revoliucijoje“ (istorijos studija).

1964 m. – „Lietuvos valstiečių kova dėl ginčytinų žemių ir miško 1905–1907 m.“ (istorijos studija), „1905 m. revoliucija Lietuvos kaime“ (rusų kalba, istorijos studija).

1968 m. – „1905 metų revoliucija Lietuvos kaime“ (monografija), „Pastabos dėl lietuviškos knygos istorijos“, „Metodiniai nurodymai įmonių istorijų rašymo klausimu“ (su V. Merkiu).

1973 m. – „Lietuvos jaunimas Tartu universitete 1802–1918 m.“ (istorijos studija).

1975 m. – „Lietuvos valstiečių judėjimas 1861–1914 metais“ (su kitais autoriais, monografija).

1979 m. – „Kėdainių unijos opozicija (1655–1656 m.)“ (istorijos studija).

1980 m. – „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pašauktinės kariuomenės organizavimas XVI a. pabaigoje – XVII a.“ (istorijos studija).

1981 m. – „Iš Lietuvos kilę Tartu universiteto studentai 1802–1918 metais“ (istorijos studija).

1986 m. – „Lietuva ir Livonija XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje“ (monografija), „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdas 1600–1632 m.“ (istorijos studija).

1991 m. – „Garšvių knygnešių draugija“ (monografija).

2004 m. – „Lietuva prie Vasario 16-osios slenksčio“ (istorijos studija).

2010 m. – „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdas per dvidešimtmetį karą (1648–1667)“ (monografija).

2012 m. – „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdas XVI amžiaus antroji pusė – XVII amžiaus vidury“ (monografija).

2013 m. – „Lietuviai ir Lietuvos jaunimas Tartu universitete 1802–1918 metais“ (istorijos studija).

2016 m. – „Apie Anykščius ir anykštėnus“ (straipsnių rinkinys).

A. Tyla yra paskelbęs daugiau kaip 100 mokslinių straipsnių ir studijų apie politinę kultūrą XVI–XVII amžiuje, apie lietuvių inteligentiją ir jos mentalitetą, knygnešius ir daraktorius. A. Tyla apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi (1999 m.) ir Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi (2009 m.). Jam suteiktas Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Garbės profesoriaus vardas (2009 m.).

Jis yra valstybinės Jono Basanavičiaus premijos už etninių kultūrinių tradicijų plėtotę laureatas (1994 m.). Už knygą „Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos ir aktai. Kėdainiai“ A. Tyla gavo Lietuvos Mokslų akademijos Simono Daukanto premiją (2004 m.), už monografiją „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdas per dvidešimtmetį karą (1648–1667)“ – Lietuvos Mokslų akademijos ir Lietuvos banko Vlado Jurgučio premiją (2010 m.).

Jis yra Teresės Mikeliūnaitės Anykščių kultūros premijos laureatas (2005 m.), Anykščių rajono Garbės pilietis (nuo 2009 m.). Minint Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metus, jam suteiktas „Lietuvos šviesuolio“ titulas (2012 m.). Jis apdovanotas Lietuvos Respublikos Seimo įsteigtu Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“ (2014 m.) už pilietinę iniciatyvą valstybės stiprinimo labui.

2009 m. istorikui, profesoriui, habil. dr. A. Tylai suteiktas Anykščių rajono garbės piliečio vardas už reikšmingą indėlį į Lietuvos mokslą, ilgametį vadovavimą Pasaulio anykštėnų bendrijai, dorovinių ir dvasinių vertybių, Anykštijos krašto propagavimą Lietuvoje ir už jos ribų.

Prieiga per internetą: <http://www.anykstenai.lt/asmenys/asm.php?id=383>